Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies, 2021; 4 (119): 5-8
УДК 349.2
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2021/4.119-1

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv, Publishing center "Kyiv University", 2021

В. М. Андріїв, д-р юрид. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0001-9118-763X
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ДОМАШНІХ ПРАЦІВНИКІВ

Наведено аналіз міжнародних правових актів, які регулюють трудові відносини домашніх працівників, а також пов'язані з ними проблеми. Визначено особливості такого регулювання, його характерні риси.

У зв'язку з тим, що нині проблема регулювання діяльності працівників, які на умовах трудового договору виконують роботу з обслуговування домашнього господарства, носить глобальний характер та є актуальною для багатьох країн світу, досліджуються основоположні стандарти та гарантії для осіб, які на умовах трудового договору займаються домашньою працею. Визначаються закріплені законодавством засоби для забезпечення домашнім працівникам гідних умов праці, а також захисту від дискримінації, різноманітних форм насильства і втручання в особисте життя домашніх працівників.

Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові і спеціальні методи пізнання. За допомогою діалектичного методу розглянуто проблеми правового регулювання міжнародних норм застосування найманої праці домашніх працівників та їхній взаємозв'язок із тенденціями щодо розвитку міжнародного трудового права. Формально-логічний і системний методи використано для дослідження змісту міжнародно-правових актів, які регулюють трудові відносини домашніх працівників.

Головним результатом дослідження є регламентація за допомогою міжнародно-правових актів відносин із приводу застосування найманої праці домашніх працівників, поліпшення її умов, захист від дискримінації та створення умов для вільної реалізації їхніх здібностей до праці в межах національних законодавств для порівняльно-правового аналізу та пошуків шляхів удосконалення наявних систем. Акцентовано увагу на підвищенні ролі та необхідності у визнанні правових механізмів захисту трудових прав домашніх працівників, а також удосконаленні міжнародно-правових норм, спрямованих на їхній захист.

Ключові слова: домашня праця, працівник, договір найму, міжнародні правові акти, домашнє господарство, умови праці, правовий захист.

ВСТУП

Домашня праця – досить давній і важливий вид трудової діяльності в багатьох країнах. Домашня робота в її сучасному вигляді з'явилася з розмежування місця проживання та робочого місця. Оселя перетворилася з місця виробництва товарів на місце їхнього споживання. Домашня праця, деякою мірою, стала "невидимою", оскільки "реальною працею" дедалі частіше вважалася та, за яку безпосередньо одержують платню.

У сучасних проявах домашня праця – глобальне явище, яке увічнює ієрархічні відносини на основі раси, етнічної приналежності, приналежності до корінного населення і національності. Робота в домашньому господарстві – незалежно від того, чи виконується вона на оплачуваних умовах найманим працівником або неоплачуваних членом домашнього господарства в межах сімейних обов'язків чи в іншій якості – необхідна для функціонування економіки за межами домашнього господарства. Однак, на превеликий жаль, домашня праця залишається недооціненою. Вважається, що така трудова діяльність вимагає низької кваліфікації, оскільки, як правило, домашні функції виконують жінки, і праця осіб як домашніх працівників розглядається як природне явище. Збільшення частки жінок у складі робочої сили, зміни в організації праці та її інтенсифікація, відсутність ефективних політичних заходів, спрямованих на поєднання трудових і сімейних обов'язків, скорочення обсягу послуг із догляду, що надаються державою, фемінізація міжнародної міграції та старіння суспільства – усе це в останні роки збільшило попит на послуги з обслуговування домашнього господарства на умовах трудового договору.

Зважаючи на відсутність ефективного застосування трудового законодавства, домашні працівники як і раніше залежать від уявлень наймачів про справедливість, а не від визнаної світової норми, яка визнає їхню людську гідність. Саме тому діяльність домашніх працівників повинна заслуговувати на визнання, повагу й належне правове регулювання.

Метою статті є аналіз міжнародних правових актів, які регулюють трудові відносини з приводу застосування найманої праці домашніх працівників, їхнє значення та вплив на національне законодавство, теорію та практику трудового права.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Загальна характеристика термінології та понять. Міжнародною організацією праці 16.06.2011 р. ухвалено Конвенцію про домашніх працівників № 189, яка вперше визначила поняття домашньої праці та домашніх працівників, закріпила основоположні стандарти та гарантії для осіб, які на умовах трудового договору займаються домашньою працею, передбачила засоби для забезпечення домашнім працівникам гідних умов праці, а також захисту від дискримінації, різноманітних форм насильства і втручання в особисте життя домашніх працівників [1].

Проблема регулювання діяльності працівників, які на умовах трудового договору виконують роботу з обслуговування домашнього господарства, в сучасних умовах носить глобальний характер та актуальна для багатьох країн світу.

У зв'язку із цим, необхідно звернути увагу на термінологію, яка використовується в національному законодавстві держав щодо зазначених осіб.

Деякі держави не використовують поняття "домашня праця" через певні негативні позначення. Інші ж країни, навпаки, зберегли положення концепції "домашня праця", причому наголошується, що цей вислів займає заслужене місце в мові міжнародних відносин поряд із відносинами, які існують у межах окремої держави [2]. В інших регіонах прийнято говорити про "приватне домашнє господарство", однак це може свідчити про факт офіційного визнання відмінності між державним і приватним регулюванням трудових відносин.

Як уже зазначалося, 2011 р. на 100-й сесії Міжнародної конференції праці МОП прийнято Конвенцію № 189 про гідну працю домашніх працівників та Рекомендацію № 201 щодо домашніх працівників. Прийнят-

© Андріїв В. М., 2021

тя цих міжнародно-правових актів виступило певним правовим каталізатором щодо забезпечення гідної праці для домашніх працівників.

Ухвалення Конвенції № 189 було спрямоване на те, щоб захист трудових прав домашніх працівників здійснювався в межах вказаного міжнародного акта і входив у сферу трудових правовідносин. Термін, який використовується в Конвенції, визначає домашню працю як роботу, виконувану в домашньому господарстві або для домашнього господарства чи домашніх господарств. Тобто очевидно, що всі домашні працівники незалежно від того працюють вони на індивідуальну особу або на організації зобов'язані користуватися правовим захистом. Для того, щоб трудова діяльність працівника включала в себе такі поняття як "домашня праця", "домашній працівник", "трудові правовідносини домашнього працівника" необхідно враховувати таке: 1) місце, де здійснюється ця робота; 2) характер пропонованої роботи; 3) домашня робота не здійснюється з метою отримання прибутку; 4) правовий статус роботодавця (чи є він приватним наймачем або організацією); 5) письмове підтвердження існуючих правовідносин (договір); 6) праця домашніх працівників не повинна регулюватися будь-якими іншими законодавчими актами [3].

Конвенція встановлює термін "домашній працівник" як будь-яку особу, яка здійснює трудову діяльність у рамках трудових відносин з працедавцем. Вона встановлює мінімальні норми щодо прав і механізмів захисту, якими повинні користуватися домашні працівники. Крім цього, визнаючи економічну і соціальну цінність роботи, яку виконують домашні працівники, Конвенція № 189 підтверджує, що домашні працівники мають таке ж право на гідну працю, як і всі інші працівники. Державне регулювання робочого часу, часу відпочинку, мінімального розміру оплати праці та надання права на соціальне забезпечення – усі ці положення захищено Конвенцією, яка також включає заходи щодо запобігання або припинення зловживання і жорстокого поводження з працівниками.

Мінімальні стандарти Конвенції МОП № 189 для домашніх працівників. За оцінками МОП, в усьому світі домашньою працею більшою мірою зайняті діти у віці до 15 років і їхня чисельність становить уже більше 7,4 млн дітей. Тому визначення мінімального віку для прийому дітей на домашню роботу є важливим завданням для всіх держав-учасників цієї Конвенції. Згідно зі ст. 4 мінімальний вік для прийому на роботу не повинен бути нижче вікової межі, яка встановлена національним законодавством, а у випадках, якщо дитина зайнята домашньою працею до настання повноліття (18 років), то така робота не повинна перешкоджати отриманню освіти на різних ступенях.

Трапляється досить багато випадків, коли домашні працівники піддаються жорстокому поводженню. Подібне є доказом того, що роботодавці уникають покарання, відсутня будь-яка інформованість громадськості про випадки порушення прав домашніх працівників. Крім цього, бездіяльність профспілок також негативно впливає на створення механізмів захисту трудових прав зазначеної категорії працівників. Саме тому, згідно зі ст. 5 цієї Конвенції держава зобов'язана надати домашнім працівникам дієвий захист від різних зловживань, домагань і насильства. Це можливо здійснити, якщо домашні працівники будуть працевлаштовані через приватні агентства зайнятості, що дасть змогу уникнути певних зловживань і недобросовісної практики (ст. 15. Конвенції).

Домашні працівники, як правило, працюють в умовах, які надані їм роботодавцем. Тобто, ідеться про те, що зазначена категорія осіб не має можливості вибирати місце роботи, розпорядок робочого дня, час відпочинку, оскільки, у більшості випадків, роботодавець пропонує своє домогосподарство і свій режим роботи. Саме тому виникають складнощі при перевірці особи, яка використовує домашню працю в особистих цілях, щодо відповідності робочого місця трудовим стандартам. У багатьох країнах світу, не здійснюється контроль за роботодавцем із питань дотримання законодавства, коли працівник виконує роботу в домашніх умовах. У зв'язку із цим, ст. 6 Конвенції № 189 зобов'язує вживати заходів для забезпечення працівників справедливими умовами зайнятості, гідними умовами праці та, у разі їхнього проживання в домогосподарстві, гідними побутовими умовами з дотриманням недоторканності їхнього приватного життя [1].

У Конвенції міститься перелік найважливіших питань, які мають установлюватися в письмовому договорі, а саме: вид роботи, розмір винагороди, періодичність оплати, надання оплачуваної щорічної відпустки і щоденного або щотижневого часу відпочинку, надання харчування і житла, якщо це необхідно, а також строки повідомлення щодо припинення трудових відносин та умови звільнення.

Необхідно також відмітити, що на практиці роботодавці не завжди готові укладати трудові договори з працівниками в домашніх умовах. Є держави, на території яких діє "стандартний" або "типовий договір найму". Без сумніву, такі трудові договори є позитивним явищем, оскільки чітко регулюють умови праці й відносини працівника і роботодавця. Однак варто зазначити, що типовий договір найму закріплює тільки ті права працівників, які існують в національному трудовому законодавстві.

Досить важливим для зазначеної категорії працівників є питання регулювання робочого часу і часу відпочинку. Стаття 10 Конвенції № 189 зобов'язує держави вжити заходів для забезпечення рівного поводження з домашніми працівниками щодо нормальної тривалості робочого часу, компенсацій за роботу в надурочний час, періодів щоденного і щотижневого відпочинку й оплачуваних щорічних відпусток відповідно до положень національного законодавства. Деякі держави нормативно регулюють тривалість робочого часу, але як часто трапляється на практиці, від домашніх працівників часто очікують, що вони будуть надавати свої послуги цілодобово, особливо, якщо працівник зайнятий і проживає в домашньому господарстві роботодавця. Із цього приводу МОП прийняла Рекомендацію про гідну працю домашніх працівників 2011 року, де передбачено обмеження тривалості робочого часу домашніх працівників, які проживають за місцем роботи. Указаний документ націлений на обмеження довільного використання робочого часу працівників. Рекомендація, зокрема, закликає визначити за доцільне, кількість годин роботи, установити перерви протягом робочого дня, визначити випадки та ситуації в домашньому господарстві, які передбачають використання праці домашніх працівників у нічний час, якщо це буде потрібно роботодавцю, скласти робочий графік із зазначенням по годинах понаднормової роботи [4].

У багатьох країнах світу питання щодо рівня оплати праці домашніх працівників законодавчо ще не врегульовано. Домашні працівники визнані найбільш низькооплачуваною категорією працівників. Варто зазначити, що і відповідні відрахування не завжди надходять від роботодавців. Відповідно до положень Конвенції № 189, кожна держава зобов'язана вжити заходів щодо гарантування у сфері оплати праці, зокрема і надання забезпечення в розмірі не менше мінімальної заробітної плати та проведення виплат без гендерної дискримінації.

Однак, як уже зазначено, у більшості країн, національне законодавство встановлює мінімальну заробітну плату для всіх працівників, за винятком домашніх. Урядам держав, як правило, не вдається визнати домашню роботу повноцінною працею.

Статтю 12 Конвенції № 189 присвячено способам оплати праці, за допомогою яких домашній працівник може реалізувати своє право на гідне отримання винагороди за свої трудові обов'язки. У ній перераховано всі законні засоби грошової оплати, яка повинна проводиться раз у місяць. Положення Конвенції також не виключають можливість отримувати заробітну плату в натуральному виразі за згодою працівника, причому натуральні платежі повинні бути спрямовані тільки на особисті потреби працівника.

Специфіка домашньої праці, без сумніву, має враховувати також безпечні умови трудової діяльності домашніх працівників. Однак, досить часто, на практиці зазначені положення ігноруються з боку роботодавця, що робить працівника вразливим у частині дотримання безпечних умов праці. Стаття 13 цієї Конвенції зобов'язує роботодавців забезпечити охорону і гідні умови домашньої роботи. Нині у зв'язку з високою латентністю трудових правовідносин неможливо говорити про достатність заходів у більшості держав щодо забезпечення контролю умов праці домашніх працівників [1].

Що стосується соціального захисту працівників, то положення Конвенції у ст. 14 регулюють охорону материнства через національні законодавства держав, шляхом включення вразливих категорій працівників у систему соціальних виплат і соціального страхування.

У цьому аспекті, позитивним є досвід деяких промислово розвинених держави Європи. Наприклад, Австрія, Бельгія, Німеччина, Данія, Іспанія, Італія, Португалія, Франція та Швейцарія включають домашніх працівників у схеми компенсаційних виплат працівників, а також пенсійного забезпечення [5].

Стаття 16 Конвенції № 189 наділяє домашніх працівників правом на отримання доступу до судів, трибуналів та інших механізмів вирішення спорів. Це значить, що крім установлення механізмів захисту трудових прав домашніх працівників, їм також необхідно надати доступ до судового захисту. Законне письмове оформлення трудових правовідносин працівника і роботодавця, установлення мінімальної заробітної плати, облік робочого часу, спрощені системи виплат, відрахування до Фонду соціального страхування – усе це допомагає розглядати справи в судовому порядку в цивільно-правовій площині і спрощує тягар доведення факту порушення прав домашнього працівника [1].

Таким чином, можна констатувати, що нині є всі підстави і можливості для подачі позову в суд за фактом правопорушень роботодавцем захисту трудових прав домашніх працівників. Звичайно, такі правопорушення існують, однак відповідних звернень досить мало. Показовим є той факт, що у зв'язку з тим, що трудові відносини з домашніми працівниками оформляє мінімальна кількість роботодавців, то і скарги в державну інспекцію праці майже не надходять.

Групи домашніх працівників мають право на об'єднання, щоб створювати впливові альянси, вступати до лав профспілок і створювати такі партнерства. Конвенція № 189 (ст. 3) закликає держави створювати і проводити консультації з представницькими організаціями роботодавців і працівників, що дозволить підвищити і зміцнити рівень захисту цієї категорії працівників. Отже, задля ефективної дії механізму правового захисту щодо домашніх працівників, необхідне створення сприятливих і продуктивних умов для соціального партнерства.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного правового аналізу, з урахуванням актуальності проблеми трудової діяльності домашніх працівників, можна дійти висновку, що в сучасному світі зі зростанням попиту на працю домашніх працівників підвищується і необхідність у визнанні правових механізмів захисту їхніх трудових прав.

Основні трудові права та захист домашніх працівників закріплені в Конвенції № 189 про гідну працю домашніх працівників, яка достатньою мірою спрямована на соціальний захист домашніх працівників. Можна зазначити, що легалізація трудових договорів, укладених сторонами трудових правовідносин, є досить рідкісним правовим явищем. Небажання роботодавців офіційно оформляти і реєструвати договори з працівниками не дозволяє останнім перебувати в соціальній системі держави, гідно працювати і жити у пропонованих домогосподарством умовах.

Однак, на наш погляд, є підстави для вдосконалення міжнародно-правових норм, спрямованих на захист трудових прав домашніх працівників. Зокрема, Конвенція № 189 визначає термін "домашній працівник" як будь-яку особу, що займається домашньою працею в межах трудових правовідносин (пункт "b" ст. 1). Тобто, у цьому випадку не встановлено строк трудових правовідносин. Водночас закріплено визначення, що особа, яка займається домашньою працею лише час від часу або нерегулярно і не на професійній основі – не є домашнім працівником (пункт "c" ст. 1). Убачається, що зазначене положення встановлює терміновість таких відносин. Очевидно, що в такому випадку існує певна невідповідність положень Конвенції. У зв'язку із цим, було б доречним у ст. 1 Конвенції № 189 розширити термін "домашній працівник", включивши також пункт "a" і виключивши пункт "c", у такий спосіб: "це будь-яка особа, яка займається регулярною домашньою працею в домашньому господарстві або для домашнього господарства або домашніх господарств, у межах правовідносин, установлених між роботодавцем і домашнім працівником". Таке формулювання дозволило б зобов'язати роботодавців легально оформляти зайнятих домашньою працею і нести відповідальність за порушення цих норм.

З огляду на викладене, зазначимо, що значну кількість проблем у сфері правового регулювання праці домашніх працівників здатна розв'язати якнайшвидша ратифікація Конвенції № 189 широким колом держав.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про гідну працю домашніх працівників. – Конвенція МОП №189 від 16.06.2011 р. –//URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_530#Text
2. Implementation of International Labour Standarts for Domestic Workers. What works. Research Brief № 9. 2017. P. 4.
3. International Labour Office: Effective Protection for Domestic Workers: a Guide to Designing Labour Laws, Geneva, 2012, P. 12.
4. Конвенція МОП № 190 та Рекомендація МОП № 206 Короткий огляд. – //URL: https: //www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/ briefingnote/wcms_752224.pdf
5. International Labour Office: Social Protection Policy Papers(Paper 16) Social protection for domestic workers/Key policy trends and statistics (Paper 16), Geneva, 2016, P.5.

References:

1. Konventsiya pro hidnu pratsyu Domashnikh PRATSIVNYKIV. – Konventsiya MOP №189 vid 16.06.2011 r. – // URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_530#Text
2. Implementation of International Labour Standarts for Domestic Workers. What works. Research Brief № 9. 2017. P. 4.
3. International Labour Office: Effective Protection for Domestic Workers: a Guide to Designing Labour Laws, Geneva, 2012 P. 12.
4. Konventsiya MOP № 190 ta Rekomendatsiya MOP № 206 Korotkyy ohlyad. – // URL: https: //www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/ briefingnote / wcms_752224.pdf
5. International Labour Office: Social Protection Policy Papers (Paper 16) Social protection for domestic workers / Key policy trends and statistics (Paper 16), Geneva, 2016, P.5.

Received: 05/09/2021
Accepted: 20/10/2021

V. Andriiv, Dr. Sc. (Law), Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF LABOR RIGHTS OF DOMESTIC WORKERS

The article addresses the analysis of international legal acts that regulate the labor relations of domestic workers, as well as related problems. The peculiarities of such regulation and its characteristic features are determined.

Due to the fact that the problem of regulating the activities of employees who perform work on household services under the employment contract today is global in nature, it is relevant to many countries around the world concerning the basic standards and guarantees for those employed under the contract and engaged in housework. The means established by law to provide decent work conditions for domestic workers, as well as protection against discrimination, various forms of violence and interference in the privacy of domestic workers are determined.

The methodological basis of the study were general and special methods of cognition. The dialectical method examines the problems of legal regulation of international norms of employment of domestic workers and their relation to a number of trends that have different effects on international labor law. Formal-logical and systematic methods were used in the study of the content of international legal acts governing the employment of domestic workers.

The main result of the study is the regulation through international legal acts of relations concerned with the use of hired labor of domestic workers, improving its conditions, protection against discrimination and creating conditions for the free exercise of their ability to work within national laws as well as for comparative legal analysis and ways of existing systems improvement. Emphasis is also placed on increasing the role and need for recognition of legal mechanisms for the protection of labor rights of domestic workers, improvement of international legal norms aiming at their protection.

Keywords: domestic work, employee, employment contract, international legal acts, household, working conditions, legal protection.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Legal Studies, 2021; 4 (119): 8-11
УДК 342.7
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2021/4.119-2

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing center "Kyiv University", 2021

Я. С. Бабич, асп.
ORCID ID: 0000-0002-3616-5515
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ "ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ" ТА "ОХОРОНА ПРАВА" У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Розглянуто й досліджено юридичні категорії "правовий захист" та "охорона права". Проаналізовано правову природу і зміст цих визначень. Особливу увагу приділено характеристикам цих дефініцій у науковій міжнародній і вітчизняній доктринах. Розглянуто позиції п'яти різних наукових шкіл щодо розуміння означених понять. Перша когорта науковців дотримується поглядів, за якими такі дефініції аналізуються як взаємодія частини та цілого. Друга група вчених ототожнює поняття "правовий захист" та "охорона права". Третій погляд на означену теоретичну проблематику полягає у розмежуванні окреслених визначень. Четверта плеяда науковців розкриває аналізовані категорії крізь призму окремих галузей права, зважаючи на предмет і метод правового регулювання кожної окремої сфери. Універсальний підхід розмежовує поняття "правовий захист" і "охорона права" й розглядає їх як різні та водночас абсолютно повноцінні юридичні категорії. Обґрунтовано, що останній має нормативно-прикладне значення й результативно використовується міжнародним співтовариством як на доктринальному, так і на законодавчому рівні. На підставі проведеного теоретичного дослідження запропоновано самостійні наукові висновки та судження з аналізованої тематики, зокрема надано авторське визначення дефініції "правовий захист". Крім того, виокремлено основні ознаки, притаманні вищезгаданим категоріям. Особливу увагу наголошено на необхідності виділення превентивної складової поняття "правовий захист", яка має особливо важливий характер у межах означеної категорії.

Ключові слова: правовий захист, охорона права, права людини, відновлення порушених прав, недопущення правопорушення, превентивний характер.

ВСТУП

Вирішення будь-якої правової дискусії потребує глибокого всебічного аналізу змісту основних понять, дефініцій, термінів і категорій. Пропоноване дослідження має на меті розв'язати постале завдання щодо співвідношення категорій "правовий захист" та "охорона права" бодай у науковій сфері. Зростаючий останнім часом інтерес до означеної проблеми неодноразово привертав увагу вітчизняних і зарубіжних юристів. Кожен з авторів підкреслював її актуальність і багатогранність. Комплексний підхід і прагнення розв'язати поставлені завдання вимагає від нас дослідити позиції наукових шкіл щодо розуміння згаданих понять.

Об'єктом цього наукового дослідження є юридичні категорії "правовий захист" та "охорона права".

Методологічною основою вказаної розвідки, з огляду на її комплексний характер, покладено загальнонауковий діалектичний метод пізнання суспільних явищ у їхньому взаємозв'язку та розвитку. Також застосовано спеціальні методи наукового пізнання, з-поміж них: формально-юридичний і логіко-юридичний.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Для розв'язання означеної проблеми звертаємося до словника української мови, який у термін "захищати" вкладає такі значення: "оберігати, загороджувати, укривати кого-небудь або що-небудь від чогось шкідливого, небажаного, небезпечного" [1, с. 308]. Таке загальне тлумачення є цілком прийнятне і дозволяє нам перейти до з'ясування сутності категорії "правовий захист".

Останній дефініції присвячено велику увагу дослідників у сфері права. Її зміст розкривається на сторінках низки монографій, статей, публікацій і підручників. Огляд та аналіз правничої літератури дає підстави стверджувати про існування п'яти кардинально різних позицій щодо розуміння сутності категорії "правовий захист". У них учені, подекуди, співвідносять поняття аналізованої категорії з розумінням дефініції "правова охорона".

До прибічників першого підходу можна віднести радянських теоретиків права, серед яких: В. Смолярчук, С. Гулунський, М. Строгович та С. Алєксєєв. Останній, зокрема, визначав "захист прав" як державно-примусову діяльність компетентних органів, яка спрямована на регенерацію права, яке було порушено. "Захист права спрямований, у першу чергу, на здійснення "відновлюва-

© Бабич Я. С., 2021